

FRANKLIN J. SCHAFFNER

interviewet af Jack Hirshberg redigeret af Per Calum

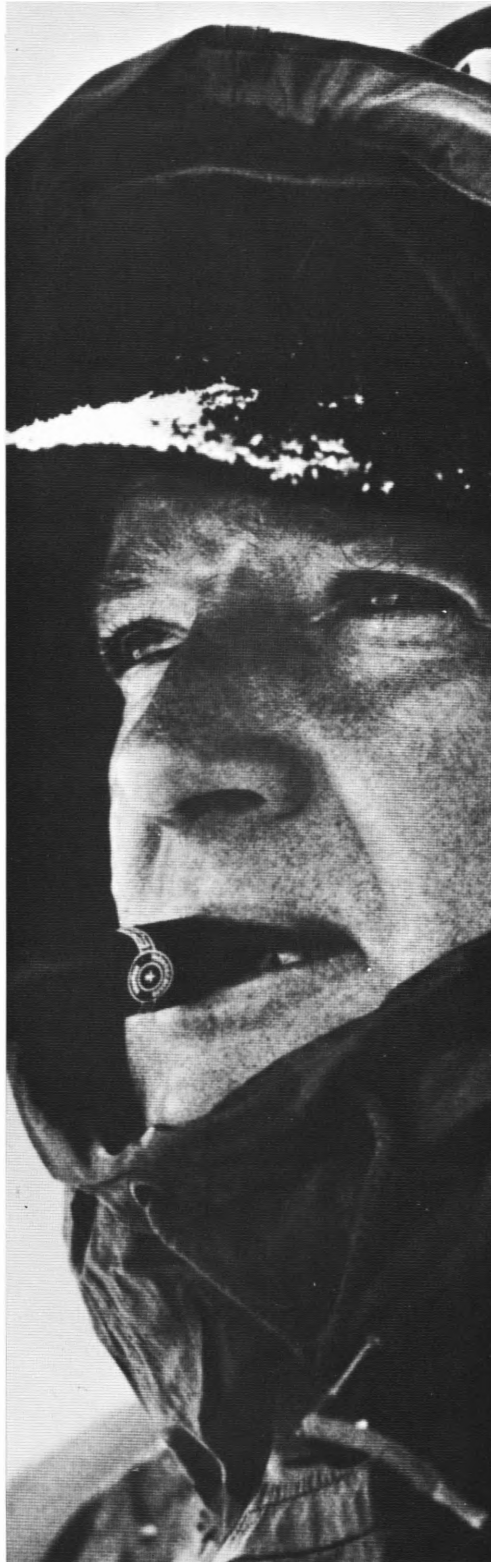
– *Tror De, at De gennem portrættet af Patton har lavet en antikrigsfilm?*

– Jeg ved det ikke. Jeg håber det. I hvert fald er der ikke nogen, der er så stort et fjols at lave en film for krig. Mennesker er generelt imod krig. I »Patton« var hensigten simpelthen at studere en enormt kontroversiel, enormt provokerende og enormt dygtig professionel soldats personlighed. For mig er det uden betydning om han i stedet havde været filmmagnat eller chef for et bladimperium, etc. Det er personligheden, der er vigtig for mig, men tilfældigvis var det nu i denne sammenhæng en general. Han levede sit liv som professionel soldat, og han troede på dette at være soldat. Men han var i konflikt med sine samtidige, troede ikke som dem, havde ekstremt modsatte ambitioner end de havde. En af dem skiftede fra den militære karriere til en karriere i industrien. Adskillige trak sig tilbage og slog sig ned som bestyrelsesformænd for en række firmaer. Patton døde med støvlerne på. Men på en eller anden måde står han alene og forrest, over og hinsides sine samtidige, i hvert fald i amerikansk forestilling, og det der fascinerer mig i at fortælle historien, er hvorfor?

HELTE OG FILMHELTE

– *Lad os snakke lidt om helte, virkelige helte og filmhelte. Vil De mene, at Patton – i klassisk betydning af ordet – var en helt?*

– I den klassiske betydning, ja. Jeg tror han så sig selv i heroisk belysning. Han besad de nødvendige egenskaber. Han var en romantiker, han var kriger – og i forhold til, hvad krigere laver, stod han forrest. Han var historisk bevidst – og jeg tror ikke, der i den klassiske betydning af ordet helt kan findes en helt, der ikke studerer forhistorien. Han elskede litteratur. Han var alle de ting, som den klassiske mening med ordet forlanger. Han besad en overudviklet sans for ridderlighed over for kvinder og en overudviklet sans for ridderlighed i forholdet til sine fjender, han ejede fornemmelse for ærlighed, fornemmelse for et mål og en sans for det ærefulde, som stemmer med den klassiske definition på en helt. Jeg tror, han forlangte lige så meget af sig selv, som han krævede af andre. Men hvad der er mest fascinerende er, at han levede for at udføre et job, som han var blevet opøvet i og ville udføre bedre end nogen andet i samme tidsrum. Hvis han havde yderligere ambitioner, har han aldrig udtalt dem, hvorimod han gik så vidt som til at sige, at han ikke havde ambitioner ud over at være aktiv general, at

Franklin J. Schaffner under indspilningen af »Patton«.

vinde krigen. Han har udtalt, at han ikke nærrede politiske ambitioner, hvilket er et usædvanligt skridt nu om dage. Der findes ikke en eneste general i USA's historie, der ikke bevidst eller ubevidst har nærret politiske ambitioner efter at en krig var overstået.

– *Ligger der ikke en risiko i at lave en film om den anden verdenskrig – en risiko for, at selv så farverig en personlighed som Patton nærmest drukner på grund af de mægtige begivenheder, han var involveret i?*

– Det formoder jeg, men netop for at undgå den fare er der allerede i manuskriptet taget meget nøje hensyn til risikoen. Der er fire slagscener i filmen: kampen ved El Guettar, fremrykningen fra Palermo til Messina, turen gennem Frankrig og kampen ved Ardennerne. Slaget ved El Guettar er en nogenlunde komplet rekonstruktion, fremrykningen mod Messina mere fragmentarisk, turen gennem Frankrig skitsepræget, mens der helt sikkert er gjort noget ud af slaget ved Ardennerne, der sandsynligvis er Pattons mest berømte kamp og i hvert fald hans sidste store kamp. Men det er mit håb, og intentionen findes allerede på manuskriptstadiet, at kamphandlingerne udvikler og afdækker personligheden. Det er derfor de er med. Det er ikke »action« for »action«s skyld. Alle disse mere eller mindre fragmentariske slagscener er med for at afsløre Pattons karakter – som manden der overtog ledelsen af 2. korps i Nordafrika på et tidspunkt, hvor det var en gruppe demoraliserede fyre, bange for tyskerne og med dårlig udrustning – og i løbet af tre uger havde han fået 2. korps i en form, så det var i stand til at gå imod Rommels panserdivisioner og tilføje dem et rungende nederlag. Selvfølgelig er det »action«, men det røber Pattons karakter den første gang han blev givet en kommando under den anden verdenskrig, og yderligere viser det, hvordan hans personlighed formede den hær, der var under ham.

– *Hvor lang tid arbejdede De med på manuskriptet for indspilningen begyndte?*

– Der var allerede skrevet tre manuskripter samt et treatment på mere end 100 sider, da jeg kom ind i projektet. Eddie North kom til samtidig med mig, og vi gennemarbejdede manuskriptet i løbet af en seks måneders periode. F. eks. var det russiske afsnit ikke med i de tidligere manuskripter, men jeg fandt det meget væsentligt at vise også hans holdning til russerne, som Patton kaldte »sonuvabitches«.

HISTORISK NØJAGTIG

– *Hvad er filmens budskab – er det måske »kend dig selv«, ligesom i »Abernes planet«?*

– »Patton« er historisk så nøjagtig, som jeg tror vi kan lave den. Og ud over at studere denne uberegnelige, excentriske, brillante og kontroversielle mand, kan det siges at det simpelthen er mærkværdigt og storslået at betragte en individualist en gang imellem. Hvad enten Patton ville have sagt det eller ej, så var han totalt anti-establishment. Filmens budskab er, at kun det individuelle menneske betyder noget.

Budskabet er endvidere, at hvis man er interesseret i en anti-establishment skikkelse – og hvem er ikke det nu om dage – så må man hellere lægge mærke til Patton.

– *Begge Deres forældre var missionærer i Japan. Tror De, at noget i retning af deres evangeliske tro, eller religiøse holdning, er smittet af på Dem selv?*

– Det tror jeg ikke. For det første døde min far, da jeg var seks år, og jeg husker ham dårligt. Jeg kan ikke sige, at deres nidkærhed i troen er gået videre til mig, men på den anden side vil jeg være den sidste til at benægte, at den baggrund måske har øvet indflydelse på en eller anden måde, jeg ikke kender.

– *Og denne baggrund har ikke gjort nogen forskel på Deres holdning til Patton, til filmen og til krig?*

– Nej. Overhovedet ikke.

INSTRUKTØRENS PROBLEMER

– *Hvilke problemer rejser »Patton« først og fremmest for Dem som instruktør?*

– Det første og formodentlig mest overvældende problem var at få form på manuskriptet, fordi det uundgåeligt er en katastrofe at gå i gang med en film uden det rigtige manuskript. Og det rigtige manuskript var det, der forholdt sig mest ærligt til Pattons personlighed, at være så fair som muligt over for Patton.

– *Hvilke andre problemer var der?*

– 99 % af instruktørens kamp er ovre, hvis han har den rigtige rollebesætning. Da vi endelig fik Georg C. Scott, var et kæmpeproblem løst, for helt ærligt tror jeg ikke nogen anden amerikansk skuespiller kunne have spillet rollen. Han har tilstrækkelige ressourcer til at kunne klare personen, han har energien, der får figuren til at leve, fanatismen der gør skikkelsen både acceptabel og uacceptabel, han ejer talent til at fremstille personens sårbarhed – og Patton var sårbar – og han ejer humor og elskværdighed. Alt sammen en kombination der gør George C. Scott absolut perfekt i rollen. At lave filmen med en hvilken som helst anden skuespiller ville være det rene vanvid, tror jeg. Der var vanskeligheder, meningsforskelle, besværlige øjeblikke, men jeg tror ikke nogen som helst kunstner er noget værd uden disse øjeblikke, for problemerne stimulerer.

– *Hvor lang tid har De egentlig brugt på projektet fra den første dag De læste manuskriptet til De afleverer Deres version af filmen?*

– I alt vel en 18–19 måneder. Når den første version er færdig, overvåger jeg den endelige klipning, musikunderlægningen, dubbing og »final cut«.

– *Når De befinder Dem i klipperummet, sker det så ofte, at De siger: »Bare jeg nu havde den og den scene til at give den rigtige overgang, etc.«?*

– Nej, aldrig den reaktion. Men som enhver anden instruktør spekulerer jeg over, om jeg kunne have gjort det lidt bedre, om jeg kunne have gjort enkelte scener mere klare. Det er altid i klipperummet man opdager, hvad man egentlig hav-

Den anden verdenskrigs mest kontroversielle kriger: George S. Patton i George C. Scotts person.

de til hensigt at lave et halvt år tidligere, på manuskriptstadiet. Min drejebog var fyldt med detaljerede notater, og jeg kunne tydeligt se, hvordan jeg havde tænkt mig at klippe filmen. Men som oftest smider jeg den bort og begynder i klipperummet med et andet udgangspunkt. Man ser på den fremkaldte film og siger: »Det her er godt. Det her er dårligt, og det er acceptabelt«, og man føjer stumperne sammen, så det giver mening, men somme tider på en anden måde end man oprindeligt havde tænkt sig.

FORMATETS INDFLYDELSE

– *Hvilke tekniske nyskabelser findes der i »Patton«, hvad betyder f. eks. »Dimension 150«, som er det format filmen er optaget i?*

– Jeg er ikke helt sikker på, at jeg kan forelæse om det. Det er et fotografisk og forevisningsmæssigt system, og det er tidligere kun brugt til optagelse af »Bibelen«. Den tekniske betegnelse 150 betyder simpelthen, at lærredet dækker et 120 grader. Man bruger 65 mm film og er derfor i stand til at benytte forskellige objektiver. Der findes ca. 35 biografer i verden, der kan vise film i »dimension 150«, der forhandles om yderligere 30, og til de øvrige laves der 35 mm kopier i cinemascope.

– *Hvilken indflydelse har formatet på Dem, når filmen planlægges?*

– Man er selvfølgelig klar over lærredets omfang. Det spiller en større rolle i klipperummet end under de faktiske optagelser. Man har en forpligtelse til at fortælle historien visuelt, og den har man hvad enten man laver film til fjernsynets lille skærm eller til bredlærredet i en biograf. Under klippearbejdet har jeg flere gange følt mig fristet til at bruge flere nærbilleder, hvis jeg ellers havde haft et mindre lærred, men jeg gør det ikke, fordi jeg ved, hvor gigantisk det vil tage sig ud på det store lærred.

– *Tror De, at filmen kan ændre eller have indflydelse på vurderingen af Patton?*

– Jeg tør ikke sige, at filmen vil have direkte indflydelse, men jeg tror den vil være med til at holde dommen over Patton åben. Det er klart, at grunden til at filmen er lavet, er at vi alle fornemmede, at her var en personlighed, der var værd at udforske. Det var ikke en skikkelse, der burde overlades til historiebøgernes sider.

– *Hvordan er Deres eget syn på Patton?*

– Min vurdering vil nok være den, at jeg mener at historien har været hård ved denne mand, og for skødesløs, for overfladisk i vurderingen, jeg tror historien mangler en del i at indfange denne mand. ■